

LBRIS

We know
books

Oskar Schindler

Nazistul care a salvat evrei

LITERA
București

Oskar Schindler. El nazi que salvó a judíos

© pentru ideea originală, EMSE EDAPP, S. L., 2024

© pentru texte, Juan Carlos Moreno Delgado, 2024

© pentru prezenta ediție, EMSE EDAPP, S. L., 2024

Îngrijire editorială: Bonallettera Alcompas, S. L.

Design și ilustrație copertă: Pau Taverna

Design și machetare: LitusGrâfic

Fotografie copertă: Alamy/Cordon Press

© Ilustrații și fotografii din interiorul cărții:

Toate imaginile au fost preluate din domeniul public.

Toate drepturile rezervate

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Oskar Schindler

Nazistul care a salvat evrei

Juan Carlos Moreno Delgado

Copyright © 2025 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Doina Arabela Saavedra-Duque

Corector: Rodica Crețu

Copertă: Vlad Panfilov

Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MORENO DELGADO, JUAN CARLOS

Oskar Schindler: Nazistul care a salvat evrei /

Juan Carlos Moreno Delgado. – București: Litera, 2025

ISBN 978-630-355-125-8

94

929

Cuprins

Spionul căruia îi plăcea să trăiască bine	7
Emalia, speranța ghetoului	27
Iadul din Plaszow	55
Lista lui Schindler	81
Om versus mit	109
Cronologie	131

Spionul căruia îi plăcea să trăiască bine

Când Emilie Schindler, născută Pelzl, și-a dat seama de asta, a fost prea târziu ca să mai poată schimba situația: soțul ei, Oskar, era pe cât de fermecător, pe atât de inconștient, iresponsabil și, cel mai rău, total și incorrigibil infidel. O înșelase aproape din ziua în care preotul le unise destinele în legătura indisolubilă a căsătoriei. Oskar nici măcar nu făcea vreun efort ca să-și ascundă infidelitățile constante: da, își cerea scuze și promitea să se îndrepte, dar numai pentru a recădea în ispită cu și mai mult entuziasm. Emilie și-a exprimat de câteva ori disperarea, însă a aflat curând că nu va putea schimba caracterul lui Oskar niciodată. Soțul ei o înșela nu din răutate, nu pentru că nu o iubea, ci pur și simplu pentru că nu se putea abține. Era ceva mai puternic decât el, ceva ce moștenise de la tatăl său Hans, un afe-meiat bețiv care transformase casa familiei într-un iad.

Diferența era că Oskar, deși bea mult, nu era niciodată violent sau tiranic față de ea.

Trebuia să se mulțumească cu această singură consolă, căci soțul ei, deși avea 20 de ani, era un adevărat dezastru în toate aspectele vieții. Visul lui era să devină bogat și, zâmbind fermecător, se lăuda la toată lumea cu asta; dar Emilie știa că pentru un astfel de țel trebuia să muncești din greu, să fii consecvent când ai succes, dar mai ales în caz de eșec, iar Oskar nu era deloc așa. În plus, era complet incapabil să gestioneze banii: bancnotele și monedele care îi ajungeau în buzunar păreau să aibă o dată de expirare care îl obliga să le cheltuiască neîntârziat. Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu zestrea pe care tatăl lui Emilie i-a dat-o la căsătorie: Oskar și-a luat o mașină de lux, iar restul l-a risipit pe petreceri, pe ieșiri și pe fleacuri. Când i-o reproșa, îi răspundea simplu: „Emilie, ești prea austeră, trăiești ca un adevărat ascet. Pe când eu sunt un sibarit înăscut.”¹

De câte ori, în casa pe care o împărțea cu familia soțului ei, unde nu putea fi fericită, Emilie nu și-a regretat căsătoria! Își reproșa că nu-l ascultase pe tatăl ei, unul dintre puținii care nu se lăsaseră păcăliți de farmecul lui Oskar. El o avertizase că acest tânăr era doar o fațadă în spatele căreia se ascunde un om care nu va face nimic demn de laudă...

Avusese dreptate. În Cehoslovacia sfârșitului anilor 1920 și începutului anilor 1930, Oskar Schindler era un tânăr puțin promițător. Preocupările lui se limitau la

a se bucura de tot ce putea să-i ofere viața. Adică femeile, alcoolul și mașinile – fără vreo ordine anume.

Nimic la el nu sugera că, în Polonia și în plin Holocaust, își va risca averea și visul de om de afaceri de succes pentru a salva cât mai mulți evrei de la o moarte sigură.

Oskar Schindler a venit pe lume pe 28 aprilie 1908, într-un orașel industrial morav din ceea ce era pe atunci Imperiul Austro-Ungar: cehii, numeroși în regiune, îl numeau Svitavy, iar germanii, care reprezentau majoritatea populației, îl numeau Zwittau.

Familia Schindler făcea parte din acest al doilea grup germanofon: se considerau austrieci și, cel puțin în ceea ce-l privea pe tatăl lor, se lăudau că aparțineau unei familii care, cu patru secole în urmă, venise pe aceste meleaguri chiar din capitala imperială Viena. Acolo, în Zwittau, ei strânseseră o mică avere, pe care Johann Schindler, mai cunoscut de conaționali și rudele sale ca Hans, se străduia să o înmulțească cu o afacere destul de bine încheată cu mașini agricole. Le mergea atât de bine, de fapt, încât putea fi considerat o partidă bună pentru căsătorie. Nu i-a fost greu să câștige, așadar, mâna unei tinere din aceeași localitate și tot dintr-o familie germană, Franziska Luser, căreia i se spunea „Fanny”. Nunta a avut loc în 1907. Oskar, primul lor fiu născut, a sosit câteva luni mai târziu. În 1915, familia s-a mărit odată cu nașterea unei fiice, căreia i-au pus numele Elfriede.

Trei ani mai târziu, înfrângerea din Primul Război Mondial și tensiunile interne dintre popoarele sale constitutive au dus la prăbușirea Imperiului Austro-Ungar. Membrii familiei Schindler au devenit cetățeni ai unei

¹ Schindler, E., 1996. *Memorias*. Buenos Aires: Planeta, p. 43.

noi republici, Cehoslovacia, în care elementul slav predomina asupra celui germanic. În ciuda sentimentelor lor proaustriece, asta nu a reprezentat o problemă pentru ei, căci în Zwittau germana a continuat să fie limba preferată. Atât timp cât mașinile se vindeau, socotea Hans Schindler, nu conta care era capitala, Viena sau Praga.

Se știe foarte puține lucruri despre primii ani din viața lui Oskar, fiind întotdeauna reticent cu privire la această perioadă, cu excepția câtorva confidențe, cum ar fi faptul că se simțea deosebit de apropiat de mama sa. Această relație strânsă nu a fost însă suficientă pentru ca Fanny, o femeie evlavioasă, să-și transforme fiul într-un bun catolic. În această privință, băiatul semăna cu tatăl său: amândoi participau la slujba de duminică mai mult din obișnuință decât din credință sinceră. Religia, de fapt, nu a fost niciodată ceva care să cântărească greu în viața lui Oskar Schindler. Cu toate că, în mod ciudat, când a trebuit să își găsească o soție, a ales o tânără care, la fel ca mama sa, era o catolică ferventă.

În legătură cu acei primi ani se mai știe că Oskar a frecventat școala din Zwittau, unde purtarea lui, care necesita în mod vădit îndreptare, l-a diferențiat de ceilalți elevi. Colegii de clasă îl porecliseră „Schindler criminalul”¹, iar această poreclă încerca să o justifice printr-o inconștiență entuziastă care nu-l va părăsi niciodată. Cu toate acestea, a reușit să termine școala primară și liceul, dar nu și școala tehnică, de unde a fost exmatriculat pentru falsificarea carnetului de note.

Oskar s-a mutat apoi în capitala regiunii Moravia, Brno, pentru a urma cursuri de formare profesională. Fără îndoială datorită influenței tatălui său, era foarte pasionat de mecanică și se putea lăuda cu o abilitate deosebită în acest domeniu. Marea sa mândrie și bucurie era o motocicletă pe care o construise piesă cu piesă, cu o răbdare și o perseverență rare pentru el. Această realizare tehnică a fost însă uitată când Hans i-a dăruit o motocicletă de curse Guzzi de 250 de centimetri cubi, de un roșu provocator. Pe lângă a lui, mai existau doar patru exemplare ale acestei mărci prestigioase în afara Italiei, și toate erau deținute de piloți renumiți. Cu un astfel de vehicul în mâini, nu-i de mirare că tânărul și-a dorit la rândul lui să concureze.

În acel moment însă, inima lui Oskar nu se topea doar de dragoste necondiționată pentru Guzzi. Ci și pentru o tânără cu doar șapte luni mai în vârstă decât el, de care se îndrăgostise atât de tare, încât chiar o ceruse în căsătorie. Acea tânără era Emilie Pelzl, fiica unei familii de țărani din satul Alt Moletsein (Maletin, în cehă). Pentru el, a fost dragoste la prima vedere; pentru ea a fost un sentiment copt la foc domol.

În *Memoriile* sale, Emilie povestește în detaliu cum s-au cunoscut. S-a întâmplat în toamna lui 1927. Se pregătea să plece de acasă, când a dat peste doi bărbați care o priveau: „Unul dintre ei, trecut bine de 50 de ani, era înalt și robust. Celălalt era un tânăr zvelt, cu umeri lați, cu părul blond și ochii de un albastru intens.”¹ Erau Hans

¹ Crowe, D.M., 2004. *Oskar Schindler*. New York: Basic Books, p. 3.

¹ Schindler, E., 1996. *Memorias*. Buenos Aires: Planeta, p. 38.

și Oskar Schindler. Primul i-a explicat că erau reprezentanții unei fabrici de generatoare electrice, după care a început să-i vorbească despre nenumăratele avantaje ale acestor mașini pentru o fermă ca a ei. Emilie l-a ascultat, deși nu îi spunea nimic nou. De când tatăl ei se întorsese acasă bolnav trupest și răvășit sufletește la suflet după experiența din tranșeele Primului Război Mondial, ea, fratele și mama lor preluaseră ferma familiei. Astfel, Emilie nu numai că era familiarizată cu utilajele agricole, dar era și la curent cu evoluțiile tehnice. Știa, printre altele, ce era un generator și cum funcționa. Totuși l-a lăsat pe bărbat să-și continue discursul. Principalul motiv a fost că l-a observat pe cel mai tânăr dintre cei doi cum o privea: „Nu era nimic la el care să mă frapeze, cu excepția unei anume izolări și a unui mod de a sta neobișnuit de sobru pentru cineva de vârsta lui“, avea să spună Emilie peste ani. De asemenea, a observat că Oskar „îmi căuta complicitatea cu priviri sugestive și zâmbete furîșe“. Reacția ei spontană a fost să râdă și să roșească, dar și-a schimbat imediat atitudinea și, pe un ton sec și tăios, a răspuns că nu era nimeni acasă în acel moment care să se poată ocupa de generatoare și că ar trebui să revină în altă zi pentru a vorbi cu tatăl ei.

Schindlerii au plecat, iar Emilie nu s-a mai gândit la ei. Cel puțin până câteva zile mai târziu, când cel tânăr a trecut din nou pe la fermă. Ea a continuat să-l ignore, însă tânărul nu a renunțat și, cu scuza generatoarelor, a insistat asupra acestor vizite. În cele din urmă, Emilie a descoperit că îi era din ce în ce mai greu să reziste farmecului său misterios. Potrivit relatării sale, „Oskar

Schindler era tăcut, dar mă mângâia cu ochii lui de un albastru intens. Avea o privire întunecată, pătrunzătoare, masculină, pe care nu mi-o puteam scoate din minte vreme de câteva zile. Mai târziu mi-am dat seama că nu doar înfățișarea mă fascina la el, ci și felul în care mă privea, care transmitea un mod de a fi ciudat, indefinibil. M-a impresionat, totodată, modul său evaziv de a vorbi, întotdeauna cu jumătate de gură, lăsând să se întrevadă ceva ascuns în spatele cuvintelor, care nu era niciodată arătat clar.”¹

Apoi a venit primul sărut. Ea încă se împotriva, ezita, pentru că, așa cum povestește, „nu aveam încredere deplină în Oskar“, dar „modul pasional în care m-a sărutat și m-a îmbrățișat a făcut să dispară orice rețineră“. Într-un final, tânărul s-a hotărât și, luând-o de mână, s-a întors spre familia Pelzl și le-a spus: „Doresc să-mi unesc viața cu cea a lui Emilie și să ne construim un viitor împreună“. A fost o cerere în căsătorie în toată regula.

Emilie, care avea ultimul cuvânt, a analizat situația de acasă: un tată a cărui boală și invaliditate îl țintuiseră la pat și îi înrăutățiseră caracterul până la a-l face insuportabil; o mamă împovărată de soț și de treburile casnice, fără timp pentru copiii ei; un frate care se gândea să devină independent... Răspunsul a fost un da răsunător. „În acest context, propunerea lui Oskar de a ne uni destinele a fost aproape irezistibilă”,² recunoștea Emilie peste ani.

¹ *Ibidem*, p. 39.

² *Ibidem*, p. 40.

După șase săptămâni de întâlniri, Oskar și Emilie s-au căsătorit la Zwittau pe 6 martie 1928. A fost o nuntă fastuoasă, cu mulți invitați, cu mâncare și băutură din belșug. Apoi tinerii căsătoriți s-au mutat în casa părinților lui. Aceștia și sora lui, Elfriede, ocupau parterul, iar Oskar și Emilie au primit etajul superior.

Luna de miere a fost de scurtă durată. Vina i-a aparținut lui Oskar, care, după ce s-a văzut căsătorit, a continuat să se comporte la fel ca în perioada burlăciei: departe de a ajuta la afacerea de familie care se prăbușea din cauza problemelor tot mai mari pe care tatăl său le avea cu alcoolul, Oskar frecventa tavernele și cafenelele până târziu în noapte, dacă nu chiar dispărea zile întregi pentru a participa la curse de motociclete în Brno și în alte localități mai îndepărtate. De exemplu, o dată a ajuns la Altvater (Pradéd, în cehă), un oraș din apropierea graniței cu Germania: acolo, la două luni după nuntă, a participat la o cursă în care a concurat cu nimeni altul decât campionul german Walfried Winkler, printre alți mari piloți, și în care ar fi terminat pe un visat loc trei dacă nu s-ar fi oprit când mai avea de parcurs un singur tur de circuit. În ciuda acelei nereușite, a fost una dintre cele mai fericite zile din viața sa.

Emilie a descoperit la scurt timp că Oskar îi era infidel. De atunci, o scenă s-a tot repetat în apartamentul de la etaj al familiei Schindler. „Mă mințea, mă înșela“, scria Emilie în memoriile sale, „și apoi se întorcea la mine cu regretul unui băiat care a fost prins cu o poznă, implorându-mă să-l iert încă o dată... Și totul începea din nou.“ Potrivit lui Emilie, Oskar era conștient „că nu

trecea neobservat de femei“, astfel că „părea să se simtă obligat să ia parte la aceste aventuri amoroase de ocazie“, după care nu știa cum să iasă din ele.¹

Ea credea că Oskar era un om cu o inimă mare, întotdeauna gata să ajute pe oricine avea nevoie. Era „bun, binevoitor, mărinimos și caritabil, dar în același timp absolut imatur“. ² Și-a propus să îl schimbe și a cerut ajutorul soacrei sale, dar aceasta a refuzat-o: „Oskar este căsătorit acum și este datoria soției să îl îndrepte, dragă Emilie“, i-a răspuns ea.

Criza economică globală din 1929 a dus la închiderea definitivă a afacerii familiei și l-a forțat pe Oskar să își caute de lucru. Nu i-a luat mult timp să găsească un loc de muncă la o școală de șoferi din Šumperk, la aproximativ 60 de kilometri de Zwittau, dar a fost nevoit să renunțe când l-au chemat să îndeplinească serviciul militar. Timp de 18 luni a servit în Regimentul 10 Infanterie al Armatei 31 Cehoslovace.

La întoarcerea în viața civilă, Oskar a lucrat pentru Compania Electrică Moravia până când aceasta a falimentat, în 1931, din cauza crizei. Acesta a fost începutul uneia dintre cele mai întunecate perioade din viața familiei Schindler, marcată de incapacitatea lui Oskar de a-și găsi un loc de muncă și, în același timp, de încăpățânarea de a rămâne fidel naturii siberite cu care se lăuda atât de mult. Dar ceva trebuie să-l fi chinuit, pentru că în acel an și în următorul a fost arestat de trei

¹ *Ibidem*, p. 150.

² *Ibidem*, p. 43.

ori de poliție „pentru infracțiuni împotriva siguranței fizice și a sănătății”.¹

În lipsa unui loc de muncă, Oskar a plecat la Berlin, dar singurul lucru pe care l-a adus a fost ideea, pentru el genială, de a achiziționa o fermă de pui. Cu toate acestea – și acest fapt avea să devină o constantă în viața sa –, proiectul a încetat să îl mai intereseze odată ce a devenit realitate. Emilie, singura din familie cu experiență în agricultură, a trebuit să preia ferma.

Din fericire, Oskar a sfârșit prin a găsi un post de reprezentant la banca Simek, din Praga. Treaba lui era să vândă proprietăți guvernamentale, lucru la care se pricepea foarte bine. Farmecul său natural făcea din el vânzătorul ideal.

Banii au curs din nou, iar el i-a investit într-o casă imensă, care aparținuse unei familii importante din Zwittau. De data aceasta, Emilie nu s-a plâns de conacul „plin de covoare luxoase, frumos mobilat și luminat cu candelabre de cristal”.² Dimpotrivă, pentru ea a însemnat o evadare din sumbrul cămin Schindler, văzându-se scăpată în special de socrul ei, tot mai amețit de băutură.

Plecarea lui Oskar și Emilie nu a fost singura din gospodărie: în 1935, bătrânul Schindler și-a luat picioarele la spinare, pentru a nu se mai întoarce niciodată, și s-a mutat într-un apartament. Soția sa, imobilizată la pat din cauza bolii, și Elfriede au rămas în casă. Oskar nu l-a iertat niciodată pe Hans pentru această trădare față

de mama sa, ceea ce nu l-a împiedicat însă, mulți ani mai târziu, să-și abandoneze la rândul lui soția. După câteva luni, Fanny a murit. La înmormântarea ei, Hans a stat separat de restul familiei și obligat să urmărească ceremonia dintr-un loc retras.

Cam în aceeași perioadă, Emilie a auzit un zvon conform căruia Oskar ar avea o aventură cu o fostă colegă de școală, Aurelie Schlegel. Șocul a fost și mai brutal când a aflat de existența a doi copii: Edith, născută în 1933, și Oskar, născut în anul respectiv, în 1935. Încă o dată, Emilie a țipat, a amenințat și a vărsat lacrimi. Din nou, Oskar a încercat să-și justifice comportamentul și, promițând că se va revanșa, a implorat-o pe Emilie să-i mai dea o șansă. În cele din urmă, a spus că fata era a lui, dar nu și băiatul, pentru că terminase relația cu Aurelie când aflase că aceasta era însărcinată. Încă o dată, Emilie l-a crezut.

Viața politică

În afară de aceste drame familiale, 1935 a fost un an important pentru Oskar din încă un motiv: a marcat începutul interesului său pentru politică. El, care până atunci fusese complet indiferent față de acest subiect, în afară de un entuziasm trecător pentru comunism (sau ceea ce înțelesese el că înseamnă această ideologie) în timpul petrecut la Berlin, a început să se apropie de Frontul Patriotic al Sudeților. Aceasta era o mișcare de inspirație național-socialistă pe care Konrad Henlein o fondase în

¹ Crowe, D.M., 2004. *Oskar Schindler*. New York: Basic Books, p. 8.

² Schindler, E., 1996. *Memorias*. Buenos Aires: Planeta, p. 43.